

Chartrosa de Santa Maria d'Escaladei

Visitar

Sintèsi istorica

Era orde chartrosa neishec a darrèrs deth sègle XI en Grenòble, França, dera man de Bru de Colònia. Un sègle dempús, coma conseqüència dera reconquesta dera Catalonha Nava e deth besonh des reis catalans de repoblar eth territòri, aguesta comunitat arribèc, per prumèr còp, ena peninsula Iberica. Er an 1194, eth rei Alfòns I eth Cast fondèc era chartrosa d'Escaladei en tot cedir ad aguesti monges un endret a on eth silènci, era solitud e era natura se combinauen entà aufrir-les er abitat idonèu entà desvolopar eth sòn carisme.

Es prumèrs bastiments deth monastèri, corresponents ath periòde de transicion entre er art romanic e eth gotic, sigueren era glèisa de Santa Maria, acabada en 1228, eth prumèr claustre, nomenat *Maius*, 12 cèles ath sòn entorn e era rèsta de dependències basiques deth monastèri coma era sala capitulara e eth refectòri, eth petit claustre de Recordationis, bères capèles e, dehòra dera estricta embarra de clausura, es dependències deth servici.

Er an 1218, assolidada era comunitat e damb es donacions deth rei Jaime I eth Conqueridor era chartrosa aqueric, graduament, eth domeni e jurisdiccion sus es pòbles de la Morera de Montsant, Gratalhòps, Torròja, Porrera, Poboleda e era Vilella Nava. Atau neishec eth Priorat. Eth madeish an, er arquevesque Espàrrec de la Barca dèc es desmes e primícies deth Priorat ath monastèri d'Escaladei.

Eth gran prestigi dera chartrosa e eth hèt d'auer er emparament reiau facilitèren er agraniment deth monastèri. En 1333, mercés ara ajuda der enfant Joan d'Aragon, hilh de Jaime II, siguec bastit eth dusau claustre, d'estil gotic, damb 12 cèles mès que permetessen duplicar era capacitat deth monastèri. E, en 1403, damb es donacions de Berenguer Galhart, senhor de Puigverd, siguec completat eth conjunt damb eth bastiment deth tresau claustre, d'estil gotic florit, damb es darrères sies cèles.

Etj hèt, totun, des diuèrsi agraniments e dera varietat d'estils que se podie apreciar en monastèri portèc ara comunitat a préner era decision d'emprèner ua reforma de tot eth conjunt. Iniciada en sègle XVI, contunhèc ath long des sègles XVII e XVIII. Aguesta modificacion dèc un aspècte classicista e barròc ara chartrosa.

Pendent aguest periòde, es chartrosi representèren un fòcus de cultura e d'art de prumèra magnitud, a on era chartrosa d'Escaladei siguec un des centres artistics importants e a on destaque era nomenada escòla de pintura Escaladei, representada, entre d'aves, pes Juncòsa.

Er an 1835, damb era desamortizacion de Mendizabal, es chartrosi sigueren expropriadi e auerend'abandonar eth monastèri.

A londeman madeish, era chartrosa siguec saquejada e, dies dempús, incendiada. En sonque dus ans, era bastissa monacau se des-heiguec lèu per complet. Es bens dera chartrosa que restèren des deth sacatge sigueren venudi en subasta publica er an 1843 e aqueridi per un grop de propietaris.

En 1980, dempús d'un long procès administratiu e de quasi un sègle e miei d'abandonament e desolacion, eth conjunt des roïnes chartrosanes siguec declarat Ben d'Interès Nacionau. Damb eth traspàs de competències der Estat, era Generalitat de Catalonha iniciè un periòde de consolidacion e desencombrament. Fin finau, en 1989, eth conjunt siguec dat pes vielhs propietaris ath Departament de Cultura dera Generalitat de Catalonha, moment a partir deth quau lo gerís, lo daurís ath public e comence es òbres de restauracion.

La Cartoixa

Es chartroses medievas, coma era d'Escaladei, èren configurades per dus espacis diferents que s'ajusten ara vida que hèn es membres que i demoren: en prumèr lòc, i a era mongia, nomenada *domus superiora*, qu'ei era bastissa principau, er espaci a on viuen es monges e a on hèn era vida espirituau; en dusau lòc, aluenhada dera mongia, i a era conreria o *domus inferior*, actuauments eth pòble d'Escaladei, lòc a on se placen es dependències de besonh entath coitiu dera tèrra o auti trabalhs que permeten ara chartrosa èster autosufisenta, coma cerèrs, magazèms, bòrdes, etc. Complèten era organizacion d'ua chartrosa d'auetes bastisses dispèrses peth territòri, granges, mòles, horns, pònts, etc, que sostien era economia deth monastèri.

Laguens dera mongia se tròben tanben tres airaus claraments diferenciats: er airau eremitic (claustrès e cèles), er airau cenobitic (glèisa, refectòri, sala capitulara, claustre de *Recordationis* e capèles) e er airau des servicis (codina, recodina, ostau, porteria, etc).

Es chartrosans son monges consagrats ara oracion era solitud e silènci. Son, per vocacion, eremites, solitaris que viuen en comunitat. Jos es vòts de praubesa, castetat, obediència e silènci, e guidadi peth pair prior, es chartrosans se liuren ath servici de Diu de diferents manèras segontes coma i agen entrat coma pairs o coma frairs.

Eth pair, o monge de còr, ei caperan e, laguens dera chartrosa, viu isolat ena cèla, dedicat ara oracion, era lectura, era meditacion, era contemplacion e eth trabalh manau. S'amasse damb era rèsta de monges, tres còps ath dia ena glèisa entà celebrar es mestièrs comuns. Sonque es dimenges e es hèstes mingè damb era rèsta dera comunitat en refectòri.

Eth frair ei, coma es pairs, monge, mès damb foncions diferents. Dedique sies ores diàries ath trabalh de servici e manau dehòra dera cèla e s'aucepe dera mantenença intèrna deth monastèri. Laguens des frairs trobam es donats, que son chartrosans que non hèn vòts. Arreceben aguest nòm pr'amor que se dan voluntàriaments ara chartrosa. Hèn es madeishi prètzhèts qu'es auti frairs e, en especiau, es extèrnes ena embarra monacau.

1

Pati dera entrada

Sègles XVI-XVIII

Gran pati, possiblaments barrat originàriament per ua muralha e pes edificacions que configurauen eth sòn espaci, es quaus èren destinades ath servici deth monastèri e ara atencion tant des visitants dera chartrosa coma des persones que sollicitauen era sua caritat.

Plànol

2

Bastissa des servicis

Sègles XVI-XVIII

Era bastissa des servicis ère ua dependéncia foncionau damb planta baisha, prumèr estatge e humarau. S'emplegaue coma magazèms, escuderia e coma abitatge des servents. Era darrèra pòrta dera bastissa amassaue eth pati damb eth uart.

Plànol

3

Capèla de Sant Bru

Sègles XVI-XVIII

Capèla publica dedicada a Sant Bru, pair fundador dera norma. Acuelhie totes aqueres persones que volien escotar missa. Reformada e redecorada en 1721, actuauments non ei daurada ara visita.

Plànol

4

Ostaleria Lotjament

Sègles XVI-XVIII

Era ostaleria ère ua bastissa de dus estatges. S'i acuelhie a toti: pastors, veudes, viatgèrs, gent de pas, fami-lha des monges, eca.

Era estada, totun, sonque podie èster d'un dia perque a londeman d'auta gent podie auer eth besonh de demorà-i. Sonque se'n consèrve bèra ua des parets e se'n desconeish era decoracion maugrat qu'eth pasiment ère de rajòles de València.

Plànol

5

Porteria-Accès ara clausura

Sègle XVII

Ère era edificacion de recepcion deth visitant, de contròle d'accès e d'ingrès ena clausura dera chartrosa. Ua ampla portalada d'arc de miei punt e orde toscan simplificat daue pas a un vestibul damb dus encastres: ara quèrra, era porteria e era cèla deth frair portèr, dera quau encara s'aprècien es rèstes d'un polader e deth larèr de huec, e, ara dreita, er accés ara ostaleria.

Era bastissa ère de planta baisha e un estatge, damb cubèrta a dues aigües.

Simbolicaments, mercaue era entrada ath prumèr espaci claustrau, ena zòna cenobitica deth monastèri. Sonque i auien accés, a part des monges, es persones ath servici dera chartrosa e es autorizades peth prior. Coma qu'era chartrosa ère un monastèri d'estricta clausura, era hemna i auie proïbida era entrada.

Plànol

6

Pati der Ave Maria

Nomentat atau pr'amor que, segontes era tradicion, quan es monges trauessauen aquest passeg saludauen damb un Ave Maria ara Mair de Diu. Ère delimitat, pes dus costats, per un naut mur e isolaue as monges der exterior, de tot aquerò que demoraue dehòra dera estricta observança.

Plànol

7

Façada de Santa Maria

Sègle XVII

Aguesta façada, maugrat auer desapareishut gran part dera sua arquitectura, ei un des elements mès significatius, caracteristics e identificadors dera chartrosa. De factura classicista e de composicion simetrica, ei definida per tres èishi enquarradi per pilastres de capitèths ionics plaçadi en primèr estatge, que repòsen sus eth còs nud dera planta baisha que servís ath conjunt coma base compositiva. En èish centrau se place ua grana portalada de miei punt e ath dessús un hornet damb era figura dera Mair de Diu d'Escaladei, d'alabastre, d'Antòni Naveros, de 1599. Un fronton curvilinèu acabe era façada, dejós deth quau i a un escut damb eranagrama JHS. Eth de Maria, coronat e sostengut per àngels, se place sus eth portau d'accès.

Plànol

8

Pati

Sègle XVI

Bastit ena darrèra etapa dera Reneishença. En sòn entorn se distribuïen diferents estances destinades a burèus. Ena dreita se tròben es rèstes d'uns escalèrs que dauen accès ar estatge superior. Ena quèrra, ena planta baisha, se plaçaue era farmàcia qu'eth monastèri destaquèc especiauments. Passat eth pati, ara dreita, se trobaue era bastissa des frairs dera quau se'n consèrve un mur damb hièstres e ua arcada gotica.

Plànol

Placeta dera glèisa

Sègles XVI-XVIII

Punt neuralgic deth monument caracterizat per orde deth sòn espaci.

Ena quèrra s'í tròbe ua hònt, era cèla deth pair conrer o procurador (qu'ajudaue eth prior enes trabalhs administratius) e era cèla priorau que, ath delà des dependéncias usuaus d'ua cèla, constaue d'ua capèla, er espaci entà arrecéber es visitants, er accés ara bibliotèca e un correder entà arribar ena glèisa.

Ara dreita, un correder permetie arribar en claustre *Minor* o de *Recordationis*, nomentat atau pr'amor qu'es chartrosans s'í amassauen a arrebrembar es defunts abants der enterrament. Distribuïe era zòna comunitària e daue accés ara glèisa, era sala capitulara, eth refectòri, bèra ua des capèles, etc, actuauments barrades ara visita publica en tot demorar era restauracion.

Ère un claustre de dimensions redusides, damb ua hònt centrau e decòr damb fresqui que representauen scènes deth mon chartrosan.

Opausat ara entrada dera placeta, trobam er accés ara segona clausura: er airau eremitic.

Plànol

10

Glèisa de Santa Maria

Sègle XIII

Iniciada en 1203-1204 e acabada en 1228, ei er unic element dera chartrosa primitiva que consèrve era estructura iniciau. Ei d'ua soleta nau, ei orientada a lheuant e a vòuta semicirculara apuntada.

Consèrve rèstes dera decoracion gotica totauments desfigurada pera deth sègle XVII. Tant era façada dera glèisa, originàriament romanica, coma es peiravòutes dera pòrta e eth parament medievau de carrèu èren de pèira vermelhosa.

Damb era reforma deth sègle XVII, era pòrta passèc a èster d'estil classic de marbre, s'elevèc un mur dera façada damb tàpia e se hec ua grana rosassa ovalada. Auie dues sacristies e dus còrs, un entàs pairs e er aute entàs frairs.

Cada dia, eth monge anaue tara glèisa entà pregar: peth maitin ena missa conventuau; pera tarde, a sers; e pera net, des de miejanet enquiàs dues e mieja o es tres, a matines e laudes.

Plànol

11

Prumèr claustre: Reiau o *Maius*

Sègle XVII

Bastit a prumeries deth sègle XIII, siguec entornejat pes 12 prumères cèles. Originàriament ère mès petit, mès pendent era reforma deth sègle XVII s'agranic e redecorèc damb estil classicista. Tau coma mèrque era norma de Sant Brun, en pati interior i auie eth cementèri. Ua crotz de hèr, modèrna, ne da testimòni. Es rèstes des murs dèishen entreveir es pòrtes des vielhes cèles. En aute costat deth claustre, ua excavacion arqueologica deishèc descubèrtes es rèstes d'aquerò que possiblaments èren es cèles primitives.

Plànol

12 a

Claustre

Eth claustre ei er espaci chartrosan ath torn deth quau ne debane era vida eremitica des monges. Es galeries d'aguest claustre (Maius) dauen accés a 12 cèles des monges.

Es galeries èren resoludes estilisticament en orde toscan, damb arcs sus pilastres menors que s'adorsen o inscriuen en un orde de pilastres majors damb entaulament; èren barrades damb ornamentals de rajòla, damb hièstres e, probablaments, un ocul ath sòn dessus.

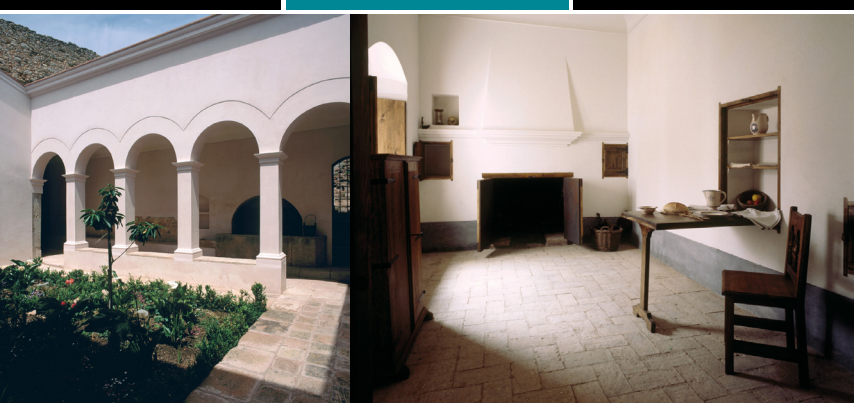
Se corbissen damb vòutes d'aresta separades entre eres per arcs que s'emparen sus consòles.

Açò qu'ara vedem ei era rebastenda fidèu, segontes es rèstes conservades, d'un extrèm dera galeria. Era decoracion d'aguest tram, fòrça austèra, consistís en un perfilat des arestes mejançant un encintat de color nere.

Apròp dera pòrta dera cèla, a dreita, i auie un petit contravent per a on es frairs deishauen eth minjar e eth béuer as pairs. Era forma que presente, de biscòrn, evite eth contacte entre er interior e er exterior dera cèla e garantís, d'aguesta manèra, era completa solitud e eth silènci deth monge.

Plànol

12 b

Cèla

Constituís er element essenciau, vitau, deth chartrós. Ei eth lòc a on viu coma un ermita. Es cèles son petiti ermitòris de planta baisha e humarau que dispòsen d'un jardinet. Bastides ath torn deth claustre, era ua ath costat dera auta, mantien era intimitat e privacitat mejançant nautes barralhes que les separen. Era distribucion ei racionau e arrespon ar emplec de cada estança.

12.b.1 Recebedor o nèira

Petit vestibul qu'isòle deth claustre a on se place ua petita estatgèra a on eth pair deishauè nòtes quan li mancaue quauquarren.

12.b.2 Sala der Ave Maria

Ampla sala damb reclinatòri e ua imatge dera Mair de Diu.

Nomentada der Ave Maria pera pregària qu'eth monge hège cada còp qu'entraue o gessie dera cèla. Hè de distribuidor dera rèsta des abitacions.

12.b.3 Cubiculum

Provedit d'ua humenèja, ei er espaci a on eth pair dromie e minjaue. Damb un lhet de bancs e postilha e palhassa tanben dispòse d'un armari de paret damb pòrta inclinabla que hège es foncions de taula entà minjar.

Eth relòtge de sable e eth crani simbolizen era petitesa umana e era brevetat dera vida.

12.b.4 Oratòri-estudi

Eth chartrós passaue lèu tot eth dia en aguesta sala, dedicat ara oracion contemplativa e ar estudi.

I a ua taula entà escriuer, ua cagira de braci e un oratòri compausat de cagira de còr, un ajolhader e un Crist que presidís era estança. Complète eth mobiliari un palmaret que permetie lotjar es dus libres que, segontes era norma chartrosana, ère permetut d'auer ath monge ena cèla.

12.b.5 Lauader

Espaci damb ua pila que servie de lauamans.

12.b.6 Cubèrts

Petita galeria de cubèrts, d'orde toscan simplificat. Jos era vòuta i a un lauader que provedie era cèla d'aigua entara aigüera deth jardinet e es besonhs deth monge, ath costat, uns escalèrs entà accedir tath uart e tath guardader.

12.b.7 Jardin

Eth jardin a estat restaurat damb era disposicion e vegetacion pròpia dera chartrosa deth sègle XVII: rosèrs, liris, assuzenes, etc. Des deth jardin s'obsèrven es hièstres der estatge superior, a on i a eth humarau que s'emplegaue coma magazèm, entà estèner era ròba, coma abitacion des mali endrèci e, a viatges, coma guardader.

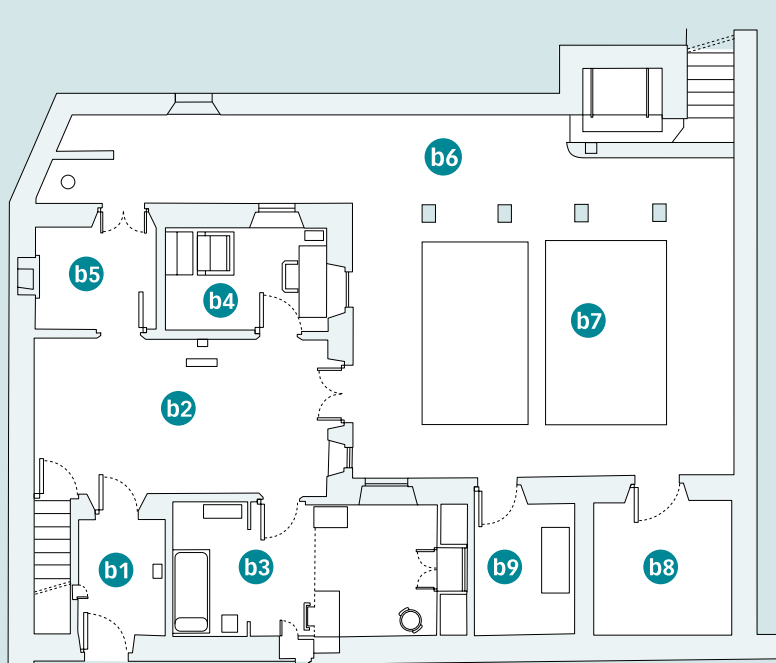
12.b.8 Lenhèra

Abitacion entà salvar era lenha de besonh entara humenèja.

12.b.9 Talhèr

Espaci entàs trabalhs manuaus. Eth monge trabalhaue era husta, encara que poderie èster que cadun d'eri se dediquèsse a un prètzhet diferent: er apotecari, eth que tintaue era ròba, eth ceramista, eth pintre, etc.

Plànol

13

Capèles

Sègle XIII

Nau compausada per diuèrses capèles, a on didien era missa diària es pairs. Totes reformades entre es sègles XVII-XVIII, consèrven era traça dera decoracion dera epòca, de colors fòrti e contrastats.

Plànol

14

Cèles excavades

Sègle XVII

Rèstes arqueologiques de dues cèles a on se pòt apreciar era madeisha distribucion qu'a era cèla rebastida. Ena prumèra, destaquen es piles deth jardin que, supausadaments, èren emplegadas peth Pair apotecari. En aquest cas, era dusau cèla, serie deth Pair erborista.

Plànol

15

Sagrari

Sègle XVII

Era capèla deth Sagrari se bastic darrèr der autar major en tot des·hèir era absida dera glèisa entà connectar damb aguesta. Ditz era tradicion qu'er autar dera glèisa se placèc sus eth lòc a on i auie eth pin des deth quau, segontes era legenda, partie er escalèr per a on es monges pujauen e baishauen deth cèu e que dèc nòm ath monastèri d'Escaladei: er escalèr de Diu.

Plànol

16

Tresau claustre o pati des Dolors

Sègle XV

Lheuat per Berenguer Galhart en 1403, ère d'estil gotic florit. De dimensions redusides, aucupaue er espaci deth darrèr dera glèisa. Eth sòn bastiment significuèc era union porticada des dus grani claustres extèrns: eth *Maius* e eth deth Patriarca. S'incorporèren sies cèles as 24 existentes. Aguest claustre, nomentat pati des Dolors, se barraue mejançant un cubèrt que comunicaue damb eth claustre de *Recordationis* e damb es murs des petites capèles.

Dus sègles dempús d'èster bastit siguec reformat lèu per complet entà bastir eth Sagrari.

Plànol

17

Refetor

Segle XIII

Gran nau rectangular del segle XIII reformada entre els segles XV-XVI, al qual s'afegí un pis al segle XVII. Les restes que es conserven ens indiquen que era coberta per una volta de canó rebaixada amb arcs torals i llunetes. Cinc grans finestral d'arc rodó i orientats al sud il·luminaven l'estança. Des d'una trona, a la qual s'accedia per una escala encastada a la paret, un monjo cantava, a l'hora de dinar, la litúrgia que, en silenci, escoltaven durant l'àpat els cartoixans reunits per a aquesta ocasió els diumenges i festius.

Monjos i germans seien en zones separades a les quals accedien per portes diferents.

Plànol

18

Dusau claustre o deth Patriarca

Sègle XIV

Nomentat deth Patriarca, se bastic a compdar deth legat qu'en 1333 deishèc er Infant Joan d'Aragon, patriarca d'Alexandria e arquevesque de Toledo e Tarragona. Compdaue de 12 cèles. En bastiment iniciau ère d'estil gotic maugrat que, tient en compde ath caractèr chartrosan, un gotic fòrça austèr. Siguec bastit ena banda sud-èst deth monastèri ja qu'ère er unic lòc a on era orografia der endret ne permetie eth creishement.

Siguec reformat en sègle XVI-XVII en estil classicista.

Plànol

19

Uart

Plaçat darrèr dera bastissa des servicis, eth uart ère ua part imprescindibla deth monastèri chartrosan. Es monges mingen pòc peish e cap tipe de carn. Era alimentacion chartrosana, es verdure, ortalécies, frutes, fruts secs, legums, eca, son fundamentaus.

Plànol

